

SVENSKA JERUSALEMSFÖRENINGENS TIDSKRIFT

ÅRGÅNG 114 – MARS 2015 – NR 1

Muren genom Betlehem skiljer människor åt. På den palestinska sidan av muren finns 100-tals graffitimålningar, nu också på svenska. Foto: LM Adrian.

Ur innehållet:

Biskop Jan-Olof Johansson skriver om

Vems Jerusalem och om Bengt Knutssons Jerusalem

sid 3-5

Mitri Rahebs bok Tro under ockupation väcker uppmärksamhet

sid 6-16

Två katolska kloster hotas av mursträckning på palestinsk mark

sid 17

Ekumenisk följeslagare: Uppdrag östra Jerusalem

sid 22

Vad är Svenska Jerusalemsföreningen?

Svenska Jerusalemsföreningen grundades 1900 och har sedan dess varit verksam i Jerusalem och Betlehem genom skolor och sjukhus.

I dag driver föreningen Den Gode Herdens skola för drygt 300 palestinska flickor från förskola till studentexamen. Mer än 60 procent av driften betalas via gåvor från enskilda svenskar, stiftelser, fonder, kollektor och faddergåvor.

Föreningen äger också det största regionssjukhuset i betlehemsområdet, en fastighet som hyrs ut till det palestinska hälsovårdsministeriet.

Biskop Jan-Olof Johansson, Växjö, är ordförande.

Svenska Jerusalemsföreningens tidskrift utkommer med fyra nummer per år. Du som inte får tidskriften hem till dig men vill ha det, kan meddela detta på sjs@brevet.nu eller sätt in en gåva till Svenska Jerusalemsföreningen på pg 2069-3 eller bg 401-3330 och ange på talongen "ny medlem".

Medlemsavgiften i Svenska Jerusalemsföreningen är 150 kr/år, eller livslångt för 3 000 kr.

Autogiro

Nu kan du bli regelbunden gåvogivare genom att ansöka om Autogiro, dvs det dras det beloppet du önskar varje månad (se vidare sidan 26 i detta nummer!).

Tre ben

Svenska Jerusalemsföreningen vill genom skolverksamheten:

- **stärka kvinnans ställning** genom att erbjuda kvalificerad undervisning för flickor och rusta dem för att ta ansvar i det lokala samhället
- **bidra till fred och försoning** och erbjuda såväl kristna som muslimska flickor i Betlehemsområdet undervisning. Om flickor har varit bänkkamrater i upp till tolv år, menar Jerusalemsföreningen, att man därmed har byggt broar över religions- och kulturgränser som leder till förståelse för varandra i en region där dessa kontakter inte är alltför vanliga
- **stärka den kristna minoriteten** i Jesu egen födelsestad.

Innehållsförteckning:

Ordföranden har ordet: <i>Vems Jerusalem</i>	3
<i>Knutssons Jerusalem</i>	4
<i>Mitri Raheb Tro under ockupation</i>	6
<i>Dar Al Kalimas vänner</i>	9
<i>Fred i det heliga landet måste vara ett uppdrag för oss alla</i>	10
<i>Mitri Rahebs predikan i Uppsala domkyrka 8 februari 2015</i>	13
<i>Två katolska kloster hotas av mursträckning på palestinsk mark</i>	17
<i>Följeslagaren Kenneth Kimming: Uppdrag: Östra Jerusalem</i>	22
<i>Biskopen går vidare</i>	24
<i>Jerusalemsföreningens årsmöte och nya styrelse</i>	25
<i>Nu kan du lämna pengar via autogiro till Jerusalemsföreningen</i>	26
<i>Gåvoredovisning</i>	27
<i>Faddertalong</i>	27
<i>Adresser</i>	28

Ordföranden har ordet

Vems Jerusalem?

Whose Jerusalem? Jag håller på att gallra i mina bokhyllor inför kommande flytt. Boken om vems Jerusalem är köpte jag i Jerusalem för snart 45 år sedan. Bokens titel är fortfarande aktuell och en hel del av innehållet som handlar om bakgrunden till krig och förutsättningar för fred.

Men vems är egentligen Jerusalem? Är det ditt, är det mitt? I detta nummer av tidskriften skriver jag om en bok vars titel är Jag minns mitt Jerusalem. Bengt Knutsson skriver om sitt Jerusalem och erfarenheter därifrån och kontakter med och i den heliga staden.

Vi är säkert många som läser denna tidskrift som också har *vårt* Jerusalem. Den heliga staden som väcker minnen av helighet men också starkt personliga minnen. Staden där så många åsikter, livstolkningar och drömmar möts både i harmoni och splittring.

Och tre religioner håller Jerusalem heligt på olika sätt och på olika grund, kopplat till två klippor med några hundra meters avstånd från varandra. Moria berg eller Tempelberget där templet med det allra heligaste låg, också den plats dit Mohammed i en dröm kom för att stiga upp i himlen och ta emot uppenbarelserna bland annat om de fem bönetimmarna. Och Golgataklippan en bit bort där Jesus korsfästes och dog.

I våra kyrkor sjunger vi nu i fastetid Se vi går upp till Jerusalem och vägen dit kallar vi kärlekens väg även om vi kanske innerst inne tvekar om det är så och om möjlighet till försoning och fred finns.

I boken jag hittade i min hylla står det att det aldrig kommer att bli fred om man med fred menar slutet på mänskliga konflikter. Men det författaren hoppas på är att konflikten om idéer skulle kunna vara en konflikt som öppnar och nyskapar, inte stänger och splittrar.

Någon påpekade för mig att Jerusalem inte är en smältdegel som jag sagt någon gång. I en smältdegel smälter nämligen ämnen samman och något nytt skapas. I Jerusalem, menade vederbörande, lever idéer och föreställningar helt vid sidan av varandra utan sammanblandning och möte och snarare i bekämpande av varandra.

Det kan nog vara så – men tänk om vi kunde bäras av en vision att Jerusalem är allas utan att vara på någons bekostnad. Att man kan leva tillsammans med olika livstolkningar och tro men värna den mänskliga gemenskapen högst. Och att vägen dit är kärlekens väg.

I en annan bok som vi skriver om i detta nummer finns det en sådan vision. Det är kyrkoherden i den lutherska församlingen i Betlehem Mitri Raheb som tecknar en sådan vision. Ett Jerusalem där judar, kristna och muslimer och andra lever tillsammans i fred som ett enhetens tecken för mänskligheten i världen. En plats där man kan höra sitt eget språk talas och förståelse för varandra råder.

Visioner är lätta att avfärda men vi behöver dem för att leva vidare. Hur många gånger har jag inte citerat studenten på Den Gode Herdens skola när hon sa: *Skolan är den plats där mina drömmar föddes om en framtid i fred och rättvisa.* ■

Jan-Olof Johansson, Ordförande, biskop

Knutssons Jerusalem

Mubarak kallar han sig på arabiska. Med all rätt. Han heter Bengt i förnamn. En försvenskning av det latinska Benedictus, den välsignade, eller kanske till och med den välsignande. För nog har han välsignat många. Han är inte präst. Men teolog och språkvetare, historiker och orientalist, en stor humanist och tillika humorist.

Genom sin unika pedagogiska förmåga som är en ensartad blandning av en västgötsk folkskollärares av det genuina slaget och en trollbindande estradörs som rör sig på scener i både västerland och mellanöster och där människorna, som på pingstdagen, var och en hör sitt eget språk talas.

Det är mer än en student och doktorand som gått som välsignade från hans lektioner. Eller affärsmän och diplomater från seminarier i mellanösternkunskap dit de kommit för att bli mer skickade för sin mission.

Mubarak, den välsignade som det betyder på arabiska, heter Knutsson i efternamn. Docenten Bengt Knutsson från Lund.

Från skolläraryhemmet i Västergötland kom han till Lund för att studera till präst. Denne mångsidige yngling som hade både musikalitet och konstnärlighet som begåvning vilka kunnat bli hans utkomst. Men språken inom teologistudiet fångade honom, särskilt det semitiska, och det var det som blev hans väg genom livet.

Bengt Knutsson. Foto: LM Adrian.

Aktiv och kreativ

Nu ska detta inte bli en minnesteckning över honom. Han är alltjämt fortfarande synnerligen aktiv och kreativ. Det är om hans minnen detta ska handla.

Han minns nu sitt Jerusalem. *Jag minns mitt Jerusalem – en svensk orientalist bland judar och araber*, utgiven på Carlssons förlag.

Hans första möte med Jerusalem var som stipendiat 1958 på Svenska teologiska institutet dit han sedermera efter ett flertal besök i den heliga staden återvände som direktör.

I bokens förord säger Knutsson: "Den eviga konflikten då, mellan judar och araber. Kommer den med i boken? Ja, oundvikligen men inte som en huvudsak, mera som en bakgrund. Det är människorna som står i fokus."

Vimlar av starka personligheter

Och människor vimlar det av i denna bok. Här möter man den grekiske ikonhandlaren i Gamla stan, den muslimske skyltmakaren som skyller på Gud, den samaritanske översteprästen som är timplärare för inte alltid så pålästa svenska präster och yngsta dottern till Eliezer Ben Yehuda, mannen som gav sitt liv åt att skapa den moderna hebreiskan utifrån Bibelns eget språk. Hon får bokens längsta kapitel. Hon som vigde sitt liv åt att berätta om faderns liv och som blev Bengt Knutssons elev i arabiska.

Genom så vitt skilda möten på så många olika språk målar Knutsson en bild av Jerusalem som är alldeles speciell. Det är hans blid. Det är hans Jerusalem. Som mitt i konflikterna - 1973-års krig, Jom Kippur-kriget, upplevde han på plats, Sexdagarskriget såg han spåren av bara någon månad efteråt – blir både dråplig och mycket mänsklig.

Underhållande och undervisande

Knutssons berättarförmåga med inlevelse och emfas och där inte en punkt lämnats obearbetad gör läsningen av boken till en högtidsstund. Den blir både underhållande och undervisande. För undervisning är hans bästa gren. Den sätter spår.

På ett växlingskontor i Gamla stan fick jag frågan om jag haft den där svenske läraren i arabiska som talade bättre arabiska än araberna själva. När jag bejakade detta och frågade om de kände honom fick jag till svar: Nej, men det var en annan blond man som brukade växla pengar här för några år sedan som haft honom som lärare och du låter precis som han!

Om nu denna artikel inte kom att handla om boken så mycket utan snarare författaren, boken kan köpas och läsa med behållning, får ännu en anekdot avsluta den.

Känd över hela världen

Jag befinner mig i Istanbul. Förra året. Genom trängseln på Galatatorget tar vi oss in i en affär. Också rik på folk. Jag pratar med en expedit som visar sig komma från Syrien. Det blir några väl använda och av Knutsson inlärd arabiska fraser. Och den givna frågan kommer: Var har du lärt dig arabiska? I Jerusalem. Expediten pekar på en man längre bort i butiken. Han är jude. Talar också arabiska men också lite hebreiska.

Jag går bort till mannen och hälsar honom med av Knutsson inlärd vackra ord nu på hebreiska vilket mannen uppskattar. Berättar att han är född och uppväxt och levt sitt liv i Istanbul och att han besöker Israel nu och då och talar lite hebreiska.

Men vem är du? Och varifrån kommer du? Sverige. Jag känner bara en svensk, säger mannen. Han bodde här för rätt så många år sedan. Vad hette han? Bengt Knutsson!

Som föreståndare på Svenska institutet i Istanbul hade Knutsson träffat denne man och undervisat honom i hebreiska medan han själv lärde sig turkiska. För självklart måste man kunna landets språk även om man bara bor där en tid, resonerar Knutsson.

Och så har han med alla sina språk öppnat dörrar in i det Jerusalem som har så många boningar och bjuder oss generöst i sin bok att följa med in i en del av dem. ■

Jan-Olof Johansson

*Bokomslaget på Bengt Knutssons bok
"Jag minns mitt Jerusalem".*

Mitri Raheb på allas läppar!

I samband med Teologifestivalen uppmärksammades den lutherske kyrkoherden i Betlehem Mitri Raheb i en omdiskuterad debattartikel i Dagens Nyheter. Såväl biskop Hans-Erik Nordin, Strängnäs som kyrkoherde Anders Ekhem i Malmö har i DN respektive Sydsvenska Dagbladet bemött de kritiska mediarösterna som följde på den ursprungliga DN-artikeln

Vi väljer att i detta nummer uppmärksamma såväl Mitri Rahebs bok, som hans seminarium och prediken på de följande sidorna 6-15. Välkommen att bilda din uppfattning!

Tro under ockupation – Betlehems lutherske kyrkoherde i Uppsala

Teologifestivalen som hölls i Uppsala i början av februari månad gästades i år av Betlehems lutherske kyrkoherde Mitri Raheb, som presenterade sin nya bok Faith in the Face of Empire – The Bible Through Palestinian Eyes. Boken kom i samma veva ut också på svenska under Titeln Tro under Ockupation – Palestinsk Bibeltolkning.

Måndagen efter Teologifestivalen, den nionde februari var Mitri Raheb också inbjuden att presentera boken på ett seminarium vid Uppsala Universitet. Seminariet leddes av professorn i kyrkovetenskap Ninna Edgardh. Tre forskare var inbjudna att ge sina reaktioner på boken, prof. Kajsa Ahlstrand (missionsvetenskap), prof. Göran Eidevall (gamla testamentets exegetik) samt Sune Fahlgren, docent i praktiskt teologi vid Teologiska Högskolan Stockholm.

Jag skall här försöka ge några intryck från seminariet, med reservationen att andra som varit där kanske uppfattat det helt annorlunda. Men först något om den bok det gäller.

Återupprättande av israelitiska monarkier

Det är inte så ovanligt idag att man ser den moderna staten Israel som ett slags återupprättande av forntidens israelitiska monarkier. Den judiska befolkningen är

Mitri Raheb, luthersk kyrkoherde i Betlehem Foto: LM Adrian.

då ättlingar till judar som under olika historiska perioder fördrivits från landet och som nu kommit "hem". Den israeliska "law of return" har som förutsättning att varje jude som flyttar till Israel/Palestina är en återvändare. Ser man de moderna israelerna som forntidens israeliter så blir lätt palestinierna kanaanéer som med rätta bör fördrivas. Som Raheb skriver har detta rollspel präntats in så djupt att också en del palestinier idag tagit på sig rollen av kanaanéer.

Ättlingar eller konvertiter?

Det är detta rollspel som Raheb med sin bok vill knäcka och han gör det inte ensam utan kan luta sig mot några moderna israeliska historiker, framför allt Shlomo Sand som 2009 kom ut med boken *The Invention of the Jewish People*. Shlomo Sands ståndpunkt kan sammanfattas så att visst kan enskilda personer i den judiska diasporan vara ättlingar till de forntida israeliterna, men den stora massan är personer som vid olika tider konverterat till judendomen. Sand lyfter fram hur sådana konversioner ibland av hela befolkningsgrupper inte varit ovanliga i såväl öst som väst under skilda perioder från antiken och framåt. De som fördrevs av romarna år 70 var framförallt innevånarna i Jerusalem och andra större städer, men långt ifrån den totala befolkningen.

Omskurna förbjudna i Jerusalem

Exakt vad som hände efter den andra judiska revolten på 130-talet e.Kr. vet vi inte i detalj, mer än att många judar dödades och att omskurna män under ett antal år förbjöds att vistas i Jerusalem. Landsbygden berördes inte så mycket, där fanns den judiska befolkningen kvar. Efter att Palestina år 324 e.Kr. blivit ett kristet protektorat konverterade en del judar till kristendomen men det fanns också kvar en stor judisk befolkning. Nästa förändring inträffade vid den arabiska erövringen på 600-talet, men denna innebar ingen större förändring av befolkningen. En del trupper stannade kvar och en ny överklass etablerades. Araberna hade en liberal hållning mot "bokens folk", d.v.s. judar och kristna, men pålade dem en skatt som muslimer inte behövde betala. Såsom Shlomo Sand beskriver det ledde detta till att många efter hand konverterade till Islam för att slippa skatten.

Alltid ockuperade

Poängen i Mitri Rahebs bok är att även om det skett en del in och utflyttning under århundradenas lopp, så finns det ändå en kontinuitet i Palestinas befolkning från israelitisk tid via judendomen på Jesu tid och fram till dagens palestinier. Samtidigt har landet så gott som aldrig varit ett självständigt land. Det har alltid varit ockuperat av olika imperier, assyrier, babylonier, perser o s v fram till dagens Israel som Raheb ser som det senaste men kanske inte sista av imperierna.

Raheb inledde seminariet med att säga att han nu börjat arbeta utifrån en palestinsk kontext. Från sina studier i Tyskland noterar han att många teologiska böcker skildrar tiden från Abraham fram till den andra judiska revolten på 130-talet e.Kr. men sedan är det svart fram till staten Israels grundande 1948.

In med "palestinsk trumma"

I detta västerländska perspektiv blir staten Israel en fortsättning på det bibliska Israel, men säger han, med denna bok slutar jag lyssna till Bachs koraller och tar i stället fram den palestinska trumman. Det blir ett nytt perspektiv. Västerlandet har

länge försett staten Israel med hårdvara i form av gratis vapen och mjukvara i form av teorin om ett fördrivet och återvändande judiskt folk. Men det är denna teori, denna mjukvara som måste knäckas.

Kajsa Ahlstrand

Först ut att ge sina reaktioner var Kajsa Ahlstrand. Hon frågade först hur många generationer som behövs för att man skall anses tillhöra Palestinas folk. Hennes andra fråga handlade om vägen framåt. Vad skall man välja? Överlevande, Motstånd, Befrielse?

*Professorn i missionsvetenskap
Kajsa Ahlstrand.*

kommer det också att gå med det nuvarande, men folket kommer att finnas kvar.

Rahebs svar var att det avgörande inte är hur länge man bott där utan om man är en del av förtrycket. När det gäller framtiden deklarerar Raheb tydligt att han är mot all form av våld. Kristus har dött för oss, efter honom skall ingen behöva dö. Liv är viktigare än död. Går det då att leva med imperiet? Raheb tar Jesajas text om vargen som skall bo tillsammans med lammet (Jes 11:6) som en förebild. Det går att leva tillsammans om imperiet ger upp sin militära makt. Ett nyckelord för Raheb är Matt 5:5 "Saliga de ödmjuka, de skall ärva landet." Det vi kan göra är att hoppas. Historien visar att alla imperier för eller senare kollapsar. Så

Göran Eidevall

De mest kritiska synpunkterna uppfattade jag kom från Göran Eidevall som frågade dels om Bibeln, dels om judendomen. Bokens undertitel är *The Bible Through Palestinian Eyes* (svenska: Palestinsk Bibeltolkning) och frågan gällde: Varför Bibeln? Vad är Bibelns roll? Innehåller Bibeln lösningen eller är det en historiebok? Skall den uppfattas som legitimation för en viss ståndpunkt eller som en källa för inspiration? Och vilken Bibel, vems Bibel? Hur skall Bibeln läsas, vem skall jag identifiera mig med, israeliten eller kananén? (Denna fråga tycker jag boken ger tydligt svar på). Och hur skall jag läsa, skall jag acceptera texten eller läsa mot texten? Vad betyder det att läsa Exodusberättelsen med Palestinska ögon?

Jag uppfattade inte att Raheb gick in i detalj på alla dessa frågor. Men han inledde med att förklara att Bibeln från början inte fanns med i bokens titel. Det var förlaget som ville ha det så för att boken skulle sälja bättre. Själv konstaterar jag att boken förutom några enstaka citat egentligen innehåller väldigt litet om bibeltolkning. Men konstaterar Raheb, utan Bibeln

*Professorn i Gamla testamentets exegetik
Göran Eidevall.*

som en del av den "mjukvara" som nämnts ovan hade ockupationen inte varit möjlig.

Eidevall var också frågande till att boken inte talar om judendomen eller om det judiska folkets längtan till ett hemland. Raheb svarade här: Vilken judendom? Judendomen är mycket pluralistisk. Han påpekade att det finns också judar som delar hans uppfattning men att det är märkligt att judar har rätt att "återvända" men inte de palestinier som bevisligen drevs bort för 60 år sedan.

Sune Fahlgren

Sune Fahlgren var den av de tre respondenterna som jag uppfattade som mest positiv. Han började med att nämna att Kairos-dokumentet (finns på Jerusalem-föreningens hemsida) hade fått honom att se på ett nytt sätt. Hans fråga gällde ordet *Faith* (tro) i bokens titel. Tron hör hemma i Kyrkan, så varför inte *Church in the Face of Empire*. Men Raheb menade att detta skulle göra boken snävare.

Avslutningsvis återkom Raheb till Matt 5:5. De flesta palestinier är ödmjuka. Hade det som hänt i Palestina hänt i något annat land skulle det ha varit mycket mera våld. Men det som händer idag är att människor lämnar landet. D.v.s. de som har möjlighet i form av pengar eller god utbildning är de som lämnar. Också många unga israeler lämnar. Risken är att till sist är det bara Hamas och Shas (ultraortodoxa judar) som stannar kvar. Och detta är inte bra, allra minst för den kristna närvaron i landet.

Som den efterföljande pressdebatten visade är boken minst sagt kontroversiell. Den innehåller mycket intressant stoff som man skulle kunna reflektera mera över men det tillåter inte utrymnet här. ■

Stig Norin

Dar al Kalimas vänner

heter en nybildad förening som vill ge elever vid den lutherska högskolan Dar al Kalima stöd att bekosta sin utbildning, med särskild tonvikt på konst.

Behovet av postgymnasial utbildning i området är stort men de ekonomiska resurserna hos de flesta studenter är knappa. Den ideella föreningen vill därför hjälpa konststudenter med stipendier så att de kan genomföra sin utbildning och ge dem större möjlighet till arbete och försörjning.

Betlehem har en befolkning på ca 35.000 invånare varav numera en majoritet är muslimer. Studenterna är kristna och muslimer - unga kvinnor och män.

En del av dem bor i Betlehem och i omkringliggande orter på Västbanken och har palestinskt pass. Andra kommer från byar runt Jerusalem och har då Jerusalems – identitetkort och större rörelsefrihet.

Betlehem är omgärdat av murar och stängsel och palestinier kan inte komma till Jerusalem utan särskilda tillstånd, vilket de flesta studenter inte har utan är hänvisade till ett krympande område!

Högskolan är viktig för att motivera studenter att stanna kvar och stärka en palestinsk identitet.

Du kan bli medlem genom att betala in: 100 kronor/år eller 150 kronor/par/familj/grupp. Betala in din medlemskostnad till Bankgiro 591-2258 och glöm inte att skriva ditt namn! ■

Inger Jonasson

Fred i Det heliga landet måste vara ett uppdrag för oss alla

I denna recensionsartikel anmäler Jan-Olof Aggedal Mitri Rahebs, på svenska nyutkomna bok, Tro under ockupation. Palestinsk bibeltolkning, Verbum 2015, 175 s. Raheb är teol. doktor och präst i den Lutherska kyrkan i Betlehem samt direktor på Diyar som bland annat driver skola, konsthögskola, kulturcentrum, friskvårdscentrum, bok-förlag, TV-studio och utbildning i dokumentärfilm. Diyar är idag den största privata arbetsgivaren i Betlehemsregionen.

Samma dag som det högtidliga offentliggörandet av Betlehemsprästen Mitri Rahebs bok, *Tro under ockupation. Palestinsk bibeltolkning*, på Teologifestivalen i Uppsala publicerades en kritisk debattartikel i Dagens Nyheter skriven av två präster i Svenska kyrkan.¹ I artikeln utmålas Raheb som judehatare och kraftigt anhängare av ersättningsteologi. Lite förenklat brukar man beskriva ersättnings-teologi som tanken att kristendomen är den enda sanna och rätta religionen som ersatt judendomen. Judendomen behövs inte längre, den har tjänat ut sitt syfte att peka fram på och förbereda för Messias. Dessa tankar på att kristendomen ersatt judendomen har under historiens gång använts för att ifrågasätta judendomens och judars existens, vilket bland annat bidragit till pogromer och religiös legitimering av Tredje rikets förintelseprogram.

Redan i sin predikan vid Teologifestivalens avslutningsmessa tydliggjorde Raheb sin syn på ersättningsteologi, bland annat sa han:

”Ersättningsteologi är farlig. Den är farlig därför att den är exklusiv, den tolererar inte pluralism. Ersättningsteologi är farlig för den bygger på arrogans. När folk tar sig rättigheten att bestämma vem som är utvald och vem som inte är det, vem som hör till de bevarade och vem som inte gör det, vem som är kosher och vem som inte är det, vem som är ond och vem som inte är det, då handlar det om hybris, och det har ingenting med sann tro att göra. Sann tro inkluderar människor, exkluderar dem inte. Sann tro är ödmjuk och hoppas på frälsning för alla människor.”

[...]

”Det finns kristna och judar som ersätter det palestinska folket med det israeliska folket. De fråntar det palestinska folket dess arvsrätt, de gör dem arvslösa. De struntar i deras rättigheter och ser bara till det israeliska folkets rättigheter och trygghet. De ser inte vårt folk, vårt folks långa historia i landet, deras rötter djupt i den jorden, utan ersätter den med en föreställning, en myt om ”ett folk utan land för ett land utan folk”. De judiska bosättarnas försök att ersätta al-Aqsa-moskén med ett nytt judiskt tempel är mera än ersättningsteologi. Det är den världsliga maktens ideologi.”¹¹

Vad vill Mitri Raheb med sin bok?

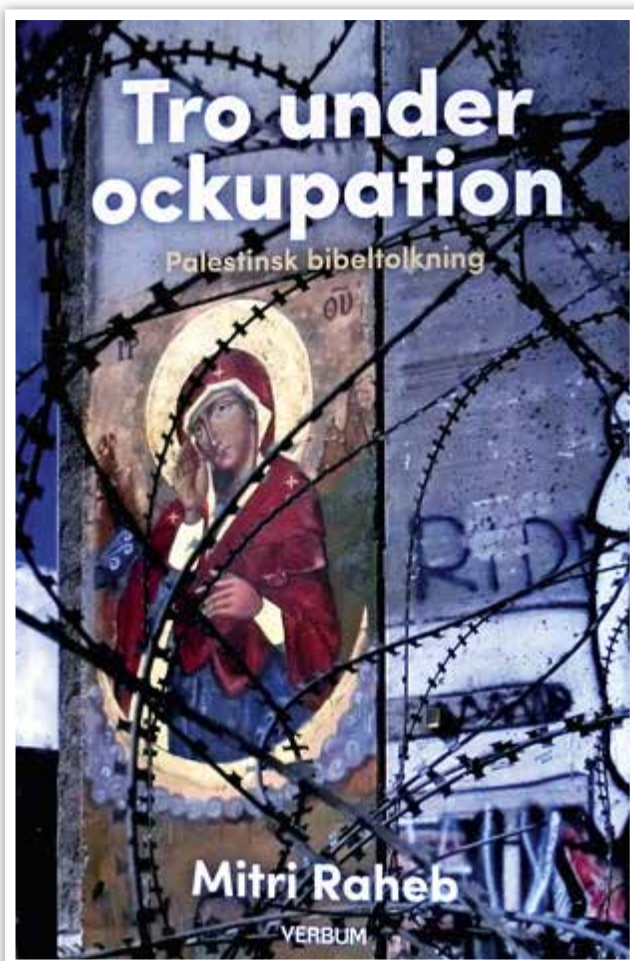
För att förstå vad Mitri Raheb har för ärende måste vi beakta att han föddes ett stenkast från Födelsekyrkan i Betlehem för cirka femtio år sedan. Han föddes

under jordansk regim och när han var fem år fick han uppleva början av den israeliska ockupationen av Betlehem, vilket djupt präglade hans teologiska tänkande. Centralt för honom är att försöka förstå vad de bibliska berättelserna skulle kunna betyda för dem som ständigt lever under ockupation. För att kunna göra denna tolkning in i det palestinska folkets nuvarande kontext läser han Bibelns berättelser utifrån en geopolitisk tolkningsnyckel där imperiet blir nyckelbegreppet, inte folk, inte land eller religion. Genom den geopolitiska tolkningsnyckeln kan Raheb visa på andra perspektiv, inte endast teologiska utan även tolkningen av det palestinska folkets historia och kamp för befrielse.

Vid en närmare granskning av de geopolitiska förhållandena i Mellanöstern går det att konstatera att området under det senaste 2 500 åren har varit ett ockuperat område och ett slagfält för konkurrerande makter. Det har rört sig om egyptier, assyrier, babylonier, perser, greker, romare, araber, korsfarare, ottomaner, briter. I ljuset av denna situation ser författaren den israeliska ockupationen av Västbanken i dag som ännu en lång kedja av obruten ockupation. Och inte nog med det utan att den belägring som Gaza utsätts för syftar till att skapa och upprätthålla två olika och orelaterade identiteter, en på Västbanken och en på Gazaremsan. Samtidigt som Raheb och hans folk inser denna realpolitik, lever hoppet om befrielse och om upprättandet av en egen stat. Befrielsen beskrivs inte som ett självändamål, målet beskrivs som större, en egen stat för det palestinska folket.

"Gud var är du?"

Den kontextuella teologin i Palestina handlar till stor del om att förstå vad Bibelns berättelser betyder för den som lever under ockupation och utifrån dessa tolk-

Omslaget på Rahebs bok.

ningar försöka förstå vad Gud kan betyda i livet med dessa livsvillkor. Den starka fundamentalismen och extremismen i dagens Mellanöstern förklarar Raheb med folkets "överväldigande känsla [...] att de fräntagits all egen makt i relation till imperiet". Tron på Gud blir en stark faktor när det gäller att mobilisera människor mot imperiet, ockupationen och förtryckaren. Raheb förstår fundamentalismens mekaniker samtidigt som han tar avstånd från fundamentalismen som något destruktivt. I stället vill han peka på en närvarande Gud i människors liv som ger styrka och kraft att med kärlek och sanning arbeta för fred och rättvisa. Detta gör han genom att läsa den bibliska historien med palestinska glasögon. Palestinas befolkning definieras som ett geografiskt folk oavsett vilken religion man tillhört under olika historiska perioder. Fram träder då en Gud som slår följe med folket till Babylonien, en Gud som är närvarande när Jerusalem förstördes och tempel plundrades. Guds viktigaste egenskap tycks vara en Gud som inte drar sig undan sitt folks öde, utan stannar hos dem och är solidarisk med dem. Det är denna Gud som uppenbarar sig i Jesus Kristus, som dör, korsfästs som en förbrytare och en frihetskämpe, döms av den romerska ockupationsmakten. Kontexten handlar om identifikationen mellan Gud och folk, inte som något förändligande utan snarare som konkret identifikation, menar Raheb, som genom en kontextuell eskatologi menar att Messias/Jesus är den ende som kan utmana imperiet. Förtryckta människor väntar på Messias/Jesus därför att de inser att Gud inte kommer att acceptera imperier, ockupation och förtryck i all evighet. Här ligger hoppet för framtiden. Hoppet idag, menar Raheb, är att trons folk som engagerade medborgare litar på att man har Guds uppdrag att förändra historien så att var och en kan vara fri, så att varje folk också Palestinas får vara som alla andra folk.

Annorlunda perspektiv

Tro under ockupation. Palestinsk bibeltolkning är ett bra exempel på när kontextuell teologi är som bäst, här möter läsaren ett gediget hantverk där bibeltext samspelar med dagens kontext. Som västerländsk teolog har jag under läsningen flera gånger fått nya och annorlunda perspektiv. Ofta har jag tänkt, så kan man också tänka och tolka. Lika ofta har jag tänkt, har han rätt, är det verkligen så? Fast jag borde kanske istället tänkt, i olika kontexter blir tolkningen med nödvändighet olika för vi har olika behov av befrielse till ett liv i tro, hopp och kärlek. Raheb har presenterat en teologi både ur och för det palestinska sammanhanget. En partsinlaga och en kärleksförklaring som kan hjälpa oss läsare att förstå att allt inte är svart eller vitt i det vi hör och ser från Det heliga landet. ■

Jan-Olof Aggedal, Lund

¹ Annika Borg & Johanna Andersson "Svenska kyrkan talar med kluven tunga om judar. DN 2015-02-07

² Predikan av Mitri Raheb – se nedan

Predikan av kyrkoherde Mitri Raheb, Betlehem

Teologifestivalen, Uppsala domkyrka den 8 februari 2015

Dagens bibeltext: Lukas 2:22–40

Det är en stor ära för mig att vara här i dag och ha privilegiet att få predika i den här gudstjänsten.

Jag vill tacka både Anna Karin Hammar och ärkebiskop Antje för deras vänskap och uppmuntran.

Jag kan föreställa mig att några av er kanske är litet nyfikna på hur den här palestiniern, araben, kristne och lutherske prästen ska gripa sig an dagens text. Det är ingen lätt text att predika över, men den är utan tvekan spännande.

Låt oss först titta på i vilket sammanhang, i vilken kontext, den står. Det är där, i sammanhanget, som en kontextuell teolog börjar.

1. Kontexten

Texten talar om en tid kring början av det första årtusendet, för två tusen år sedan. Platsen är Jerusalem, i Palestina, i det judiska templet, för att vara mer exakt. Vi möter där två äldre människor. En man och en kvinna. Mannen heter Symeon. Symeon är inget namn vi finner i Gamla Testamentet. Han var inte någon av Fäderna i den hebreiska Bibeln. Det är ett namn som vi bara finner i Nya Testamentet. Men det måste ju finnas ett skäl till att Symeons föräldrar väljer just det namnet för sitt barn. Symeon måste ha varit någon som betydde mycket för dem. För att få reda på vem denne Symeon var måste vi gå till tiden mellan de båda testamentena, mera precis till mackabéer-tiden. Symeon var namnet på befälhavaren och översteprästen i Jerusalem år 143 f.Kr.

Palestina var då ockuperat av seleucider-riket. Seleuciderna hörde hemma i Syrien. De var ivriga att fortsätta den helleniseringsprocess som påbörjats av Alexander den Store. Jerusalem skulle helleniseras, och det judiska templet skulle förvandlas till ett grekiskt tempel där seleucidernas kung skulle tillbed-

Mitri Raheb i Uppsala domkyrkas predikstol. (Foto: J-O Aggedal).

jas. Mot denna helleniseringsprocess startade Mattathias en revolt mot seleucidernas ockupation av Palestina. Mattathias dog, och hans son Judas, som blev känd som Judas Mackabaios, efterträdde honom. Han lyckades mota tillbaka de syriska seleuciderna och återinföra den gamla ordningen i templet (år 164 f.Kr.) Det är den segern som judarna firar varje år vid Chanukkah, ljusfesten i december. Men bara fyra år senare lyckades den syriska ockupationsmakten ta ut sin hämnd och döda Judas. Hans bror Jonatan tog över och fortsatte befrielsekampen mot seleuciderna.

Men år 143 f.Kr. dödadades också han av seleuciderna. Det var i det här läget som den tredje brodern, Symeon, tog över och påbörjade den hasmoneiska dynastin. Trots att Symeon inte regerade i mer än 10 år, betraktades han som en hjälte, och i Första Mackabéerboken 14:4-15 läser vi:

"Judéen hade nu ro, så länge Symeon levde. Han sökte sitt folks bästa, och hans makt och hans ära behagade dem väl under hela hans livstid. Till alla hans andra ärorika gärningar kom också att han vann Joppe till hamnstad och därmed skaffade en infartsort för årna i havet. Han utvidgade gränserna åt sitt folk och höll landet under sitt välde..."

*(Översättningen är hämtad ur Apokryferna ur Gamla Testamentet, 1975.
Texten finns också i Bibel 2000.)*

Det var denne Symeon...

Föräldrarna till den Symeon som vi möter i texten för den här dagen måste ha haft denne hasmoneiske Symeon i tankarna. De längtade otåligt efter den dag när de skulle befrias från ockupationsmakten. Seleuciderna var borta, men de hade snart ersatts av romarna, som ockuperade Palestina år 63 f.Kr. och gjorde slut på den Hasmoneiska dynastin år 37 f.Kr. Lukasevangeliets Symeon föddes och växte upp under den romerska ockupationen. Han drömde om och längtade efter den dag här hans folk åter skulle vara ett fritt folk, fritt från det romerska oket. Men han var ingen fanatiker, eller kanske han var för gammal för att gå i strid mot romarna med vapen, som den hasmoneiske Symeon hade gjort. Förmodligen stod han närmre fariséerna. Så han höll sig nära templet, han bad, och han väntade på Messias, befriaren, förlossaren som skulle komma.

Och så gjorde också Hanna. Hanna var bra mycket äldre än Symeon, men ändå hade hon levt större delen av sitt liv under romersk ockupation. Hon bad och väntade på den dag när Jerusalem skulle vara en fri stad och när man fritt och utan fruktan kunde glädja sig i tillbedjan och bön.

Både Symeon och Hanna längtade efter att ockupationen skulle ta slut; efter att Jerusalem skulle befrias från förtryckarna, att man skulle fritt få fira sina gudstjänster och att templet inte längre skulle skändas av ockupationsmakten. De tvivlade på att de skulle få uppleva detta under sin livstid. De var redan för gamla, Herodes satt alltför säkert på sin tron och hela landet kände av hur romarna etablerade sig allt fastare, de var där för att stanna. Men det var Symeon som trots allt höll hoppet levande. Han hade fått en sorts uppenbarelse, han skulle få se befriaren innan han dog. Och i den förhoppningen fortsatte han att komma till templet och söka efter det som skulle komma i Herrens namn.

Berättelsen om Symeon och Hanna är också min berättelse: Jag var fem år gammal när Israel ockuperade Västbanken. Hela mitt liv har jag levt under israelisk ockupation. Det fanns en tid när jag trodde att jag med egna ögon skulle få se att det var

fred, att det skulle ske under min livstid, att jag skulle få dö i förvisning om att mina döttrar skulle få ett värdigt liv. Ju äldre jag blir, desto mer tvivlar jag på det.

Koloniseringen av Palestina genom de israeliska bosättarna fortsätter. Det internationella samhället fortsätter att förse Israel med hardware, medan några kyrkor förser dem med software. Spänningen i Jerusalem i dag, runt al-Aqsa-moskén, påminner starkt om spänningen runt det judiska templet på Mackabéertiden. Jerusalems befrielse är mer avlägsen än någonsin. Fler och fler slutar hoppas på en lösning i Israel-Palestinafrågan. Det tycks vara ett hopplöst fall. Jag hade hoppats att många av vårt folk skulle hålla hoppet levande, som Symeon och Hanna. Situationen, sammanhanget i Palestina har inte förändrats mycket sedan Jesu tid: Palestina har ockuperats av den ena makten efter den andra – assyrierna, babylonierna, perserna, grekerna, seleuciderna, romarna, araberna, korsfararna, ottomanerna, briterna och nu den israeliska ockupationen.

2. Förutom Symeon och Hanna läser vi också om Josef och Maria.

Båda var palestinska judar, de tog Jesus till templet, i enlighet med lagen. 40 dagar efter barnets födelse skulle modern komma med sitt barn till templet. Den seden gäller än i dag i våra kyrkor. Här ser ni hur Gamla och Nya Testamentet hör samman. Jag förstår att den här söndagen heter Jungfru Marie Kyrkogångsday i Sverige, vilket betyder ungefär "den dag när jungfru Maria gick till kyrkan", som om templet i det här fallet ersatts av kyrkan. Ersättningsteologi är farlig. Den är farlig därför att den är exklusiv, den tolererar inte pluralism. Ersättningsteologi är farlig för den bygger på arrogans. När folk tar sig rättigheten att bestämma vem som är utvald och vem som inte är det, vem som hör till de bevarade och vem som inte gör det, vem som är kosher och vem som inte är det, vem som är ond och vem som inte är det, då handlar det om hybris, och det har ingenting med sann tro att göra. Sann tro inkluderar människor, exkluderar dem inte. Sann tro är ödmjuk och hoppas på frälsning för alla människor.

Tro handlar om den egna uppfattningen. Jag menar att min fru är den vackraste kvinnan som finns. Betyder det att hon är det och att hon skulle vinna en skönhetstävlan som bekräftade att hon är det? Betyder det att alla andra kvinnor är fula? Nej, det handlar om en uppfattning, om min uppfattning. (Det här är tydligt i dagens text: tre gånger i den så välkända lovprisningen av Symeon finner vi verbet "Eidon, Idein, Idy", som betyder att uppfatta, varsebli, förnimma). Det säger egentligen inget om andra kvinnor; men det säger något om mig och min smak och min uppfattning. Problemet med ersättningsteologi är att den har ersatt en trosuppfattning med en religiös ideologi. På trons område finns det ingen plats för ideologi. Symeon förstod att tron är inklusiv: det är därför som han innefattar icke-judarna, alla folk, Ethnoi i löftet. Det är detta som är tro. När kyrkan exkluderade judendomen var det en den världsliga maktens ideologi. Gud är alltid större än vår egen och statens religion. Det där såg Symeon. Den insikten är vad vi behöver nu i vår tid, mer än någonsin.

Men låt mig säga en sak till: det finns ännu en ersättningsteologi. Det finns kristna och judar som ersätter det palestinska folket med det israeliska folket. De fråntar det palestinska folket dess arvsrätt, de gör dem arvslösa. De struntar i deras rättigheter och ser bara till det israeliska folkets rättigheter och trygghet. De ser inte

vårt folk, vårt folks långa historia i landet, deras rötter djupt i den jorden, utan ersätter den med en föreställning, en myt om "ett folk utan land för ett land utan folk". De judiska bosättarnas försök att ersätta al-Aqsa-moskén med ett nytt judiskt tempel är mera än ersättningsteologi. Det är den världsliga maktens ideologi.

3. Symeon och Hanna väntade båda på Messias.

Inför en mäktig och grym världslig makt ger det förtryckta folket lätt upp hoppet om att något ska förändras, bli bättre. Det enda hopp som återstår, långt i fjärran, är att Messias skall komma. En lösning med politiska eller religiösa medel tycks inte finnas inom räckhåll. Den världsliga makten är så stark att endast ett gudomligt ingripande av den smorde frälsaren, Messias, kan ge den förändring de drömmer om. Ett förtryckt folk längtar efter Messias för de ser att Gud inte för alltid kan tillåta att den världsliga makten segrar. Han kommer att handla när tiden är inne, och folket måste därför vänta tålmodigt, i avvaktan på att Han skall komma.

Symeon och Hanna och de tidiga kristna förstod att Jesus var Messias, och det förändrade den politiska och religiösa scenen. Tron att Messias hade kommit innebar att det gudomliga ingripandet inte längre var något som skulle ske i framtiden, det var något som redan var här. Det var här, men inte helt och fullt. De kristna kunde inte längre vänta på ett direkt gudomligt ingripande, för det ingripandet hade ju redan ägt rum. Messias hade kommit, och de behövde inte vänta på någon mera.

Han sade vad som behövde sägas, och han gjorde vad som behövde göras. Gud hade gjort vad han skulle. Bollen var nu på vår planhalva. Vi kunde antingen spela med i spelet eller gå vår väg. Att vänta ytterligare var bara att slösa bort tiden. De nu förvandlade troende skulle gå ut i världen, utmana maktmonopolet och leva som ett redan befriat folk. Tron på Jesus som den Messias man så hett längtat efter ersatte tanken på ett gudomligt ingripande med de troendes direkta ingripande. Nu var det de som trodde på Kristus som måste gå ut i världen, handla och förändra den världsliga makten.

Vi fortsätter visserligen att likt Symeon och Hanna vänta på att ockupationen skall ta slut, men vi sitter inte längre i templet och väntar och ber, utan vi går ut i världen. Hopp är inte längre det vi väntar på. Hopp blir vad vi gör som troende människor. Hopp blir tro i handling. Styrkta av Jesu liv och verk blir det vi som kan åstadkomma en förändring i vår värld. Ja, Gud gör allting nytt, och i det syftet använder han oss.

Amen.

Mitri Raheb i Uppsala domkyrka – distribuerar nattvarden. (Foto J-O Aggedal).

Översättning: Katarina Sjöström

Hur skall det gå med Cremisans vinkloster?

Två katolska kloster hotas av mursträckning på palestinsk mark

”Bönen segrar. Efter tre år av uthållighet vecka efter vecka i förtröstan på att Gud kan förändra sinnen och hjärtan, och trots alla misstag och allt förakt och brist på mod. Trots alla som sagt att den israeliska regeringen gör vad den vill och inte kommer att böja sig för er, och trots rösterna som via polisen kommit från militärstyret. Trots det den falnande hängivenheten och militärens begäran att bönen i Cremisanområdet skulle upphöra, ja ända därhän att några personer från kyrkan kom med brev som sa: Sluta be, ni kommer inte att uppnå något. Trots allt detta har det kommit en seger i den föga avundsvärda palestinska verkligheten. Bönen segrar där alla tappar modet. Men det är Kristus, som övergavs av alla i Getsemane, som vänder bordet upp och ner i det senaste beslutet, som kom igår. För det är bönen kraft, och Kristus som kommit för att försvara Cremisans land. Han segrade och vi segrade med honom. Det är bara Gud som kan förändra världen. Fortsätt att be för rättvisa och fred, 1000 gratulationer till Cremisan, 1000 gratulationer till Beit Jala och Beit Jalas område, 1000 gratulationer till Palestina för denna rungande seger. Detta är en stor lektion för oss, som vi lär oss mycket av. Det finns ingen plats att förlora hoppet på Jesus. Vägen är inte slut än, vi måste fortsätta...”

Ovanstående är ett Facebook-meddelande som kom från den katolske prästen i Beit Jala, Ibrahim Shomali, den 12 augusti i somras.

Munkarnas kloster med terrassodlingar: Foto: Stig Norin.

Saken gäller den Israeliska s.k. säkerhetsmuren som sedan år 2003 varit planerad att byggas genom Cremisanområdet nordväst om Beit Jala och Betlehem.

Cremisanområdet är säte för två katolska kommuniteter, ett munkkloster byggt 1885, kanske främst känt för sin vintillverkning och ett konvent för nunnor, vilket tillkom 1960. Det senare är främst inriktat på skolverksamhet för barn från närområdet. I området finns också Cremisandalen full av vinodlingar, olivträd och fruktträd av olika slag.

Båda kommuniteterna tillhör Salesianernas orden, som har sitt namn efter S:t Francis of Sales, biskop i Geneve, död 1622 och helgonförklarad 1665. Salesianernas orden är inte så gammal, den grundades av den italienske prästen John Bosco vid mitten av 1800-talet med såväl en manlig som en kvinnlig gren. Ordens syfte är att hjälpa och stödja barn och ungdom med undervisning. Orden har verksamhet med skolor och yrkesskolor i många av världens länder. I Cremisan ville bröderna lära ut hur man odlar vin och de framställer nu kvalitetsviner, som förutom i klostrets egen butik kan köpas i flera länder (dock inte i Sverige, vad jag vet).

58 palestinska familjer stängs av från sin mark

Men nu hotades båda kommuniteternas verksamhet av den israeliska s.k. säkerhetsmuren som dessutom, om den byggs som planerat, stänger av 58 palestinska familjer från sin jordbruksmark.

Det var år 2002 som muren började byggas. Två år senare förklarade internationella domstolen i Haag muren för olaglig då den till stora delar skär in på ockuperad mark. Ytterligare två år senare, år 2006 kungjordes att ytterligare en sträcka av muren skulle byggas genom Cremisanområdet.

Det angivna skälet var att det vid andra intifadan (palestinska upproret), år 2000, förekom att militanta grupper låg och sköt från Beit Jala mot bosättningen Gilo på andra sidan Cremisandalen nordost om klostren.

Från palestinsk sida hävdas att det huvudsakliga syftet med muren är att binda samman bosättningen "Har Gilo" (Gilos berg) väster om Cremisan med den stora bosättningen "Gilo" som närmast är en förstad till Jerusalem (se karta). I vilket fall som helst har det inte förekommit någon skottlossning från Beit Jala de senaste fjorton åren.

Muren skulle först byggas så att hela klosterområdet kom på den israeliska sidan. Meningen var dessutom att muren skulle fortsätta norr om Har Gilo och därmed skära av byn Walaja från jordbruksmarken i Cremisandalen.

När murbygget kungjorts år 2006 började invånarna i Walaja och Beit Jala genast att protestera, men från klostren kom budskapet att Salesianerna inte ser som sin uppgift att blanda sig i konflikter mellan stater. Detta har Israel senare tolkat som att klostren och därmed katolska kyrkan godkänt murbygget, vilket dock aldrig skett.

År 2010 insåg dock nunnorna att muren skulle skilja av deras skola från

En karta över det aktuella området. Den inritade murens sträckning är ungefärlig. Foto: Stig Norin.

eleverna i Beit Jala och Walaja och gjorde därmed gemensam sak med byborna. Till sin hjälp fick de S:t Yves katolska centrum för mänskliga rättigheter, med de två advokaterna Anica Heinlein och Zvi Arni. Munkarna höll ännu en låg profil.

Nu fanns det i Beit Jala en mycket engagerad katolsk präst vid namn Ibrahim Shomali, som år 2011 började be för Cremisan och fira mässa bland olivträden i området varje fredag eftermiddag. I hetta som kyla, sommar som vinter, i sol och regn och ibland snö stod han där. Ibland var det få, ibland var det många, ibland var det utländska gäster av olika slag.

Året efter anslöt sig också munkarna i Cremisan till protesterna. Protesterna fick ett visst gensvar från Israel genom att murens sträckning modifierades så att nunnorna fick vara kvar på den palestinska sidan och muren drogs mitt emellan klostren, med en port för jordbruksändamål en bit bort från där vägen nu går. Men nunnorna skulle ändå förlora 75 % av sin mark.

Protesterna fortsatte. Nunnorna var inte tillfreds med att deras skola nu skulle vara inklämd med en mur på tre sidor och hamna mitt i ett militärbevakat område.

Dessutom påverkas den kyrkliga verksamheten genom att de processioner som brukats hållas mellan de båda klostren på högtidsdagar omöjliggörs. När det gällde de 58 kristna familjerna som förlorade sin mark, hade ingen ändring skett.

En av fader Shomalis mässor på platsen där muren är tänkt att dras. Foto: LM Adrian.

Del av Cremisandalen. Foto: Stig Norin.

Beit Jala, som naturligtvis inte ville ha någon mur alls, hade ändå tillsammans med den israeliska organisationen "Rådet för fred och säkerhet", presenterat ett alternativt förslag där muren gick närmare Gilo och gröna linjen (gamla stillståndslinjen från 1948), utan att skära av Beit Jala från klostren och jordbrukslandet och som skulle orsaka mindre skada för byn Walaja. Men den 24 april 2013 kom ett domstolsbeslut som bekräftade det tidigare beslutet.

Högsta domstolen vände sig till regeringen

Saken överklagades då till Israels högsta domstol, som skulle ge besked i början av februari 2014.

I slutet av januari samma år hölls den sista mässan bland olivträden före beslutet. Ett 60-tal personer, bland dessa representanter för katolska, ortodoxa och lutherska kyrkan var där. Fader Shomali tackade för allt stöd under åren och sa att nu är det upp till den israeliska domstolen att besluta om vår framtida närvaro i det Heliga Landet". Det slutliga beskedet skulle komma samma vecka, men saken var långt ifrån klar med detta. Israels högsta domstol gav nämligen regeringen order att förklara varför de inte ändrat murens sträckning.

I augusti 2014 kom högsta domstolens beslut, som innebar att Israel måste ta den alternativa sträckningen i beaktande. Det var detta positiva beslut som föranledde fader Shomalis ovan citerade facebook-meddelande. Gud hade hört hans böner, men som han skriver: Vägen är inte slut än.

Den 15 september, kom ett nytt meddelande från fader Shomali. Det blir en ändrad sträckning, men inte efter det inlämnade förslaget. Som det nu ser ut kommer båda klostren att ligga på den palestinska sidan, men den omgivande jordbruksmarken hamnar fortfarande på den israeliska sidan, det vill säga såväl klostren som befolkningen i området måste passera portar för att nå sin jordbruksmark.

Fader Shomali slutar med att konstatera: "Stiftelsen S:t Yves katolska centrum för

männsliga rättigheter fördömer och protesterar mot varje förslag eller lösning som separerar Salesianernas kloster från den omgivande marken.”

Det som därefter hänt är att högsta domstolen hade en ny förhandling den 30 november i syfte att få parterna att enas om det senaste kompromissförslaget. Förslaget förkastades dock av nunnorna som menar att det ignorerar domstolens beslut från augusti. ”Rådet för fred och säkerhet” konstaterade att det nya förslaget är ett misstag ur säkerhetsperspektiv. Borgmästarna i Beit Jala och Betlehem pekade på att förslaget avskiljer innevånarna i Cremisan-området från deras mark och oundvikligen leder till att de lämnar landet.

16 biskopar från Europa och Nordamerika på besök

Den 13 januari detta år besöktes området av sexton biskopar från Europa och Nordamerika. Biskoparna har motsatt sig byggandet av en mur i dalen och konfiskerandet av palestinskt land.

Den 11 februari detta år gjorde de tre borgmästarna i Beit Jala, Betlehem och Beit Sahour tillsammans med den Heliga Stolens ambassadör i Palestina ett besök hos påven Franciscus. Syftet var att visa vilken effekt den planerade muren skulle få för den kristna befolkningen i det område där Jesus föddes.

Om marken i Cremisandalen – som är areans enda gröna lunga – konfiskeras finns det ingen framtid för de kristna. Många kommer att välja uttåget, som redan starkt har reducerat den kristna närvaron. Gruppen togs emot av Vatikanens statssekreterare kardinal Pietro Parolin som lyssnade noggrant och mycket bekymrad.

Hur kommer detta att sluta? Som fader Shomali skrev: *”Vägen är inte slut än, vi måste fortsätta...”*

■
Stig Norin

Fotnot:

Det kan nämnas att det bibliska Gilo, hemvist för kung Davids rådgivare (2 Sam 25:12) inget har att göra med bosättningarna med samma namn och inte heller med Beit Jala, utan snarare låg vid Beth Zur (Khirbet Tubeiqah) längre söderut mot Hebron.

Källor till denna artikel är främst websidor från den israeliska dagstidningen Haaretz, den palestinska nyhetsbyrån Ma'an och det Latinska partiarkatet i Jerusalem.

Utsikt mot Gilo. Foto: Stig Norin.

Uppdrag: Östra Jerusalem

Kenneth Kimming är utbildad ämneslärare med mångårig erfarenhet från pedagogisk verksamhet och från förändringsarbete inom stat, landsting och näringsliv.

Både under och efter det numera avslutade arbetslivet har Kenneth engagerat sig i internationella rättvisefrågor, ett engagemang med knytningar till bland annat förbundet Kristen humanism, Eumeniakyrkan och till Diakonia.

Intresset för uppdraget som ekumenisk följeslagare väcktes under den förvärrade konflikten i början av 2000-talet och särskilt efter de kristna palestiniernas rop efter solidaritet och närvaro från omvärlden som då hördes.

Kenneth åkte första gången ut som följeslagare hösten 2012 med placering i Tulkarem. Läs mer på:

<http://foljeslagarprogrammet.se/reserapport/uppdrag-ostra-jerusalem/>

Vårt teams uppdrag att dagligen vara närvarande i Gamla stan i Jerusalem ger oss mycket tillbaka. För egen del känner jag både vördnad och förundran och inte minst lust att veta mer om det jag ser.

Affärslivet i de vackra stenväggarna och på de mobila trävagnarna ropar efter försörjning, det vill säga de få kunder som finns i februari. Gatulivet vibrerar av människors framfart och möten – och

av soldater och poliser i små grupper. Ibland står gatulivet stilla, i otakt med alla grupper av kristna pilgrimer som sakta rör sig längs Via Dolorosa.

Vi följeslagare hinner ta till oss av stadens liv och utstrålning, i denna "Drottning bland städer". Men också brottas med dess "tillstånd under ockupation" och komplexa separation av människor.

Staden är delad, uppdelad i östra Jerusalem, av Israel ockuperat 1967 och annekterat 1980, och västra Jerusalem, israeliskt område sedan 1948. I Gamla stan, en del av östra Jerusalem, finns fyra kvarter, det muslimska, det kristna, det armeniska och det

De smala grändernas arkitektur stiger upp ur tusenårig historia.

judiska, alla med tydliga identiteter. Här rör sig människor till synes fritt i gränserna, med det finns betydande undantag.

Upp till området med Klippmoskén och al-Aqsamoskén, Haram al-Sharif, har tillträdet reglerats hårt. Turister, till vilka bland annat lokala kristna räknas, kommer in på området under vardagar, inte fredagar och lördagar.

För judar är det förbjudet att ta sig dit, av säkerhetsskäl. Under området vilar ruiner efter forntidens judiska tempel, förstörda av både babylonier och romare, åtrådade av religiösa judar. Aktivister bland dem vill resa templet på nytt, en ambition som avsevärt ökar vår tids svårigheter att bygga varaktig fred. En synlig del av tempelruinerna är Västra muren, en öppen böneplats för judar sedan området rensades från marockansk befolkning efter kriget 1967.

Det är kring det området vi i teamet turas om att gå dagliga vandringar. Detta för att observera mängden soldater och för att kontrollera om alla portdörrar till området är öppna för palestinska muslimer med Jerusalem-identitetskort, som vill gå dit. Äldre palestinier med identitetskort för Västbanken kan få tillstånd att komma in och då enbart till fredagsbön. Hittills har portarna varit öppna – och bevakade av polis och militär.

Ibland möter vi kvinnor som inte kommit in, och inte fått någon förklaring till varför de hindrats. Vid våra egna besök på det vackra området ser vi annars kvin-

nor sitta i grupp i skuggan under träden för att läsa och samtala.

Enligt organisationen Passia ökade spänningen under 2014, även om Israel upprepat sin avsikt att inte ändra på försvarsminister Moshe Dayans beslut från 1967 att judar inte får be inom moskéområdet. Oron har ökat på grund av restriktionerna kring området, över mängden övervakningskameror och över besök av israeliska politiker och aktivister på området. Besöken har uppfattats provocerande.

I det muslimska kvarteret vajar den israeliska flaggan på hus som tagits över av israeliska bosättare. På en karta över Gamla stan markerar Passia 13

bosättningar i de kristna och armeniska kvarteren och 27 bosättningar i det muslimska kvarteret.

Cirka 50 meter in på våra turer ser vi en israelisk bosättning som också tagit över närområdets lekplats. Huset är markerat med små vindslitna israeliska flaggor. På lekplatsen står en kur för de säkerhetspoliser som följer familjen varje gång de lämnar huset för att handla.

Vi känner ett starkt obehag över situationen och sorg över att barn växer upp under sådana omständigheter. Vi frågar oss på nytt hur många generationer palestinier och israeler som ska behöva uppleva separation och ockupation.

*Ekumeniske följeslagaren Kenneth Kimming på besök på Den gode Herdens svenska skola.
Foto: LM Adrian.*

Haram al-Sharif – området och Västra muren. Foto: Kenneth Kimming.

När jag går genom Jerusalem tänker jag: Hur länge kan Israel få fortsätta sin politik att tränga undan människor från sina hem och flytta in andra? ■

Fotnot:

I EAPPI:s uppdrag ingår också att observera hur palestinier från Västbanken blir bemötta när de ska ta sig till östra Jerusalem via vägspärren Qalandiya nära Ramallah (läs gärna om uppdraget där i Kimmings andra reserapport "Vi kom hit för att se soluppgången") och att besöka byar och familjer i östra Jerusalem.

Passia är en politiskt obunden organisation som bildats av olika akademier för att dokumentera och sprida studier om Palestina. I en årlig bok (Passia Diary) speglas aktuella händelser och studier. Boken har flera referenser till olika källor för sina studier.

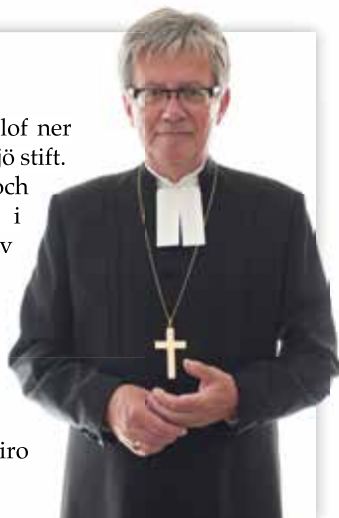
Biskopen går vidare

Annandag Påsk, den 6 april, lägger biskop Jan-Olof ner biskopsstaven efter nästan fem år som biskop i Växjö stift.

Avskedet från biskopsämbetet i Växjö stift och biskopsgården Östrabo sker vid en gudstjänst i Växjö domkyrka kl 17, där körer från olika delar av stiftet medverkar.

När Jan-Olof nu lägger ner biskopsstaven, får han än mer tid att ägna sig åt Jerusalemsföreningen.

Du som vill ge en minnesgåva med anledning av biskopens avsked, sätt in en gåva på Svenska Jerusalemsföreningens bankgiro 401-3330 el postgiro 2069-3. Märk talongen biskopens avsked!

Svenska Jerusalemsföreningens styrelse per 2015-03-01

(med gällande mandatperiod inom parentes)

Föreningens årsmöte hölls i Stockholm den 18 januari, då nedanstående styrelse valdes. Då fastställdes också medlemsavgiften till SEK 3 000 (engångsbelopp) respektive SEK 150 (årlig avgift).

Ordinarie ledamöter:

Biskop Jan-Olof Johansson (ordförande) (2014–2015),
Klosterg 11 B, 352 31 VÄXJÖ, mobil 070-541 58 57, e-post: sjs@brevet.nu
Stig Norin (vice ordf) (2015–2016),
Sandstenv 4, 752 67 UPPSALA, tel 018-46 95 57, mobil 070-273 41 57.
E-post: st.norin@telia.com, stig.norin@teol.uu.se

Lars Aldén (sekreterare) (2014–2015),
Österleden 66 A, 352 42 VÄXJÖ, tel 0470-279 27, mobil 0730-62 12 05,
e-post: lars.alden@swipnet.se

Göran Rask (skattmästare) (2014–2015),
Norra Ringgatan 43, 441 31 ALINGSÅS, mobil 0703-73 40 88 (privat),
0708-58 50 86 (arb), e-post: goran.rask@svenskakyrkan.se

Britt Bergman (fadderbarnsansvarig) (2015–2016),
Körsbärsv 6, 114 23 STOCKHOLM, tel 08-673 12 15, mobil 0705-73 12 23

Kjell Jonasson (2014–2015),
Vasav 209, 192 69 SOLLENTUNA, tel 08-754 54 61, mobil 0700-39 48 98,
e-post: kjell.jonasson@svenskakyrkan.se

Jonas Agestam (2015–2016),
Solhem, Alsäter, 605 97 NORRKÖPING, tel 011-33 52 06 (bost),
011-24 14 13 (arb/mobil), e-post: jonas.agestam@svenskakyrkan.se
Erik Apelgårdh (ledare för Team Mellan-östern vid Kyrkokansliet) (2014–),
Svenska kyrkan, 751 70 UPPSALA, tel 018-16 97 15, mobil 0703-08 81 38,
e-post: erik.apelgardh@svenskakyrkan.se

Suppleanter

Bosse Bonde (2014–2015),
Falsterbogården 5, 239 40 FALSTERBO, tel 040-47 27 04,
mobil 0704-920490, e-post: bosse.bonde@telia.com

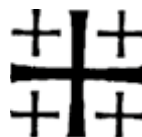
Monica Lövestam Adrian (2014–2015),
Stora Tvärg 35, 223 52 LUND, tel 046-18 88 10, mobil 0708-27 44 01,
e-post: monicaladrian@gmail.com

Per Morin (2015–2016),
Skördev 5, 371 60 LYCKEBY, tel 0470-77 38 59, mobil 0704-22 81 40,
0761-13 73 63, e-post: per.morin@svenskakyrkan.se

SVENSKA JERUSALEMSFÖRENINGEN

Nu har Du möjlighet att ge Din gåva regelbundet via autogiro!

Gör så här: 1) Läs vad som gäller om villkoren för autogiro
2) Välj vad Du särskilt vill ge till och ange belopp
3) Fyll i talongen och skicka den i brev till
Svenska Jerusalemsföreningen, Östrabo, 352 39 VÄXJÖ

VILLKOR FÖR AUTOGIRO

a) MEDGIVANDE

Jag går med på att Svenska Jerusalemsföreningen får göra uttag från angivet bankkonto för överföring av min gåva via autogiro. Redovisning av uttagen får jag på mina kontoutdrag från banken. Medgivandet gäller också vid byte av kontonummer och bank.

b) TÄCKNING

Jag ska se till att det finns pengar på kontot för att överföringen ska kunna göras (vanligtvis den 28:e i varje månad).

c) BANKENS GODKÄNNANDE

Jag accepterar att banken skall godkänna att mitt konto kan användas för autogiro.

d) STOPP AV ENSKILT UTTAG

Jag kan stoppa ett enskilt uttag genom att kontakta Svenska Jerusalemsföreningen senast två vardagar före förlördagen.

e) ÅTERKALLELSE

Medgivandet gäller tills vidare. Om jag vill återkalla medgivandet, gör jag det genom att kontakta banken eller Svenska Jerusalemsföreningen. Medgivandet upphör senast fem dagar efter att banken/

Svenska Jerusalemsföreningen har fått min återkallelse.

f) RÄTTEN ATT SAMARBETA ADRESS-UPPGIFTER

Bankgirocentralen BGC har i uppdrag att sköta autogirorutinen för bankens räkning. Jag medger därför att uppgifter ur bankens register om kontots adress får samarbetas med Bankgirocentralens till ett register för detta ändamål.

Vid frågor: kontakta Svenska Jerusalemsföreningens sekr Lars Aldén, 0730-62 12 05, lars.alden@swipnet.se.

Till Svenska Jerusalemsföreningen, Östrabo, 352 39 VÄXJÖ

JA, jag vill bli regelbunden givare via autogiro! Därmed blir jag också medlem i Svenska Jerusalemsföreningen och får föreningens tidskrift 4 ggr/år.

Jag har tagit del av villkoren för autogiro och bejakar dem med min underskrift. Jag vill stödja Svenska Jerusalemsföreningen med följande belopp varje månad:

- * Den Gode Herdens skola ..... kr
- * Mitt fadderbarn ..... kr
- * Föreningens allmänna verksamhet ..... kr
- * Summa ..... kr/månad

Namn .....

Adress .....

Postnummer..... Postort .....

Tel..... E-postadress.....

Min bank.....

Clearingnummer..... Bank-/personkonto .....

Personkonto anges med clearingnummer 3300. Handelsbankens clearingnummer kan anges med 6000. Av Swedbanks femsiffriga clearingnummer anges de fyra första siffrorna.

Mitt personnummer (Krav från Plusgirot och Bankgirocentralen).....

Ort, datum och underskrift.....

GÅVOREDOVISNING

under tiden 12 november 2014–18 februari 2015

På födelsedagen för

Gunnar Ander, 80 år, Ellen Witlock, 90 år, Else Wulff, 70 år, Lars Aldén, 70 år, Marie-Louise Remnéus, Carina Åstrand, 50 år, Alf Hansson, 80 år, Inger Eriksson, 90 år, Gunnel Persson, 90 år, Lisbeth Malmström, 70 år, Tomas Gustafsson, 60 år, Yngve Levenskog, 90 år, Ingmar Brohed, 75 år, Gun Ahrén, 90 år, Bengt Collste, 102 år, Sonja Nilsson, 90 år, Signe Svensson, Staffan Örnescans, Eva Berg, 60 år, Gerhard Svedberg, 90 år, Gunnar Weman, Marcus Lejon, 40 år.

Till minnet av

Jan Tuvevesson, Tore Schön, Hjalmar Blomberg, Birgitta Andersson, Karin Berndt, Ivan Aston, Barbro Larsson, Tore Nygren, Margareta Cramér, Erik Schale, Per-Olof Lidström, Ingrid Raattamaa, Torsten Ekberg, Lars Boden, Ulla Junelind, Margareta Johansson, Anders Ingvarsson, Göran Ljungberg, Gunvor Ållegård, Ulla Weman, Ingvar Söderholm, Barbro Larsson, Ulla Aggedal, Åke Karlsson, Elna Larsson, Mil-lan Idberg, Lennart Fridefors, Bengt Collste, Lars Arnér.

Vid Nyårsuppvaktning
för Biskopsparet på Östrabo

Vid avtackning av
Johan Blix

Vill Du bli fadder till en av flickorna vid Den Gode Herdens skola i Betlehem?

Det kan Du blir genom att bli regelbunden understödjare av skolan.

Så här går det till: Du ger ett belopp till skolans verksamhet en gång i månaden eller i kvartalet eller så ofta det passar Dig. Beloppets storlek avgör Du själv. (Föreningens åtagande för en elevplats är för närvarande ca 4 500:-/år). Pengarna går inte till enskilt barn utan till skolans verksamhet. Men Du får namn på och uppgifter om den flicka som Du är fadder till och kan om Du vill få en personlig kontakt med henne.

Fyll i talongen nedan och skicka den till Britt Bergman (adress se sista sidan). Hon kommer då att ta kontakt med Dig och ge mer information.

Ja, jag vill bli fadder:

Namn .....

Adress .....

Tel .....

POSTTIDNING B
BEGRÄNSAD
EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning åter-
sänds försändelsen med nya adres-
sen på framsidan (ej adressidan).

Adressändringar och retur till
Svenska Jerusalemsföreningen:
Sven Lenhoff,
Österleden 64 B, 352 42 VÄXJÖ

Glöm inte att anmäla adressändring!

Adresser i Det Heliga Landet

Vår skola i Betlehem har adressen: The Good Shepherd's Swedish School,
P.O.B. 64, Betlehem, via Israel. Tel och fax Betlehem 00 972-2-2742204.

Sjukhusets namn och adress är: Hussein bin Talal's Hospital, P.O.B. 67,
Betlehem, via Israel.

E-post till skolan: gsss@p-ol.com

Föreningens representant i Det heliga landet är Solveig Hanna:

Solveig Hanna, mobiltel: +972 577 689010, bostad i Jerusalem: +972 2 6717981.

E-postadress: Solveighanna@gmail.com

Adresser i Sverige

Jerusalemsföreningens hemsida: www.jerusalemsforeningen.se

Ordförande, Biskop Jan-Olof Johansson (ordf), Klostergatan 11 B, 352 31 Växjö,
mobil 070-541 58 57, e-post: sjs@brevet.nu

Sekreterare Lars Aldén tel 0730-62 12 05. Österleden 66 A, 352 42 Växjö
e-post: lars.alden@swipnet.se

Redaktör för tidskriften: Lars Micael Adrian, Stora Tvärgatan 35, 223 52 Lund,
tel 046-18 88 10, 0727-43 82 41, e-post modgun@telia.com

Ansvarig för fadderbarnsverksamheten: Britt Bergman, Kårsbärvägen 6,
114 23 Stockholm, tel och fax 08-673 12 15, mobil 070-573 12 23.

Ansvariga för gåvoredovisning, adressregister och utskick av gåvoblanketter:
Barbro och Sven Lenhoff, Österleden 64 B, 352 42 VÄXJÖ, tel 0470-393 27,
e-post: sven.lenhoff@lyckansberg.net

Lundakretsen:

Kristina Lindström, Nyckelkroken 15, 226 47 Lund, tel 046-13 66 06.
e-post: kristina.lindstrom@comhem.se

Norrköpingskretsen:

Jonas Agestam, Solhem Alsäter, 605 97 Norrköping, tel 011-33 52 06.
e-post: jonas.agestam@svenskakyrkan.se

Årsavgiften, som ger rättighet att få tidskriften är minst 150 kr.

Engångsbelopp 3 000 kr.

Plusgiro 20 69 - 3 • Bankgiro 401-3330

ISSN 0346-2307